מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להסביר את מעמד בני החסות ואת יתרונותיו וחסרונותיו
- לציין את שני הגורמים לשינוי במעמד היהודים בארצות האסלאם
- להשוות בין דרך האמנציפציה בצרפת לבין דרכה בצפון אפריקה

גרסת עולים חדשים – מילון מילים בראש הדף, משפטים קצרים ושפה פשוטה. אפשר לאפשר מילון אישי ועבודה בזוגות.

חלק א' – הבנה בסיסית

1. ב – כי נחשבו 'עם הספר'
2. ג – מס גולגולת שהוטל על בני החסות
3. ב – שר המשפטים הצרפתי ומנהיג יהודי
4. א – 1830
5. ג – 1860
6. ב – איסור לרכוב על סוס

חלק ב' – נכון או לא נכון

1. נכון – כבני חסות הם קיבלו חופש דת וניהול קהילתי עצמאי
2. לא נכון – האכיפה השתנתה ממקום למקום ומשליט לשליט
3. לא נכון – רעיונות הנאורות לא צמחו בחברה המוסלמית, השינוי הגיע מבחוץ
4. לא נכון – רק יהודי אלג׳יריה קיבלו אזרחות, בעקבות צו כרמיה
5. נכון – כך מוצג בסרטון כקשר בין האירועים

חלק ג' – השלמת מילים

1. בני חסות
2. ג׳זיה
3. כל ישראל חברים
4. כרמיה
5. עם הספר
6. 1830

חלק ד' – התאמה

- 1 – ג (מס גולגולת על בני חסות)
- 2 – ד (רשימת הגבלות על בני החסות)
- 3 – ה (ארגון יהודי שהקים בתי ספר)
- 4 – ב (אזרחות צרפתית ליהודי אלג׳יריה)
- 5 – א (שליטת מעצמה אירופית בארץ אחרת)

חלק ה' – סדר כרונולוגי

1. צרפת כובשת את אלג׳יריה
2. ייסוד חברת כל ישראל חברים בפריז
3. פתיחת בתי ספר של כי״ח בצפון אפריקה
4. צו כרמיה - אזרחות צרפתית ליהודי אלג׳יריה
5. תגובה עוינת לצו ואי-הענקת אזרחות ליהודי תוניסיה ומרוקו

חלק ו' – שאלות פתוחות

1. יתרונות: הגנה על חיים ורכוש, חופש דת ואוטונומיה קהילתית. חסרונות: מס ג׳זיה, הגבלות כמו איסור רכיבה על סוס ובניית בתי תפילה
2. שלטון אירופי - כיבוש צרפת הביא רעיונות שוויון; פעילות יהודי אירופה - כי״ח פעלה לקידום זכויות וחינוך
3. בגלל התגובה העוינת לצו, צרפת נמנעה מלהעניק להם אזרחות דומה

כרטיס יציאה – מה לחפש

- איסור רכיבה על סוס, איסור בניית בתי תפילה חדשים (או: לבוש מבדיל, איסור נשיאת נשק)
- כל ישראל חברים (כי״ח)
- בני חסות/במעמד נחות; שלטון אירופי; פעילות יהודי אירופה

טיפים להפעלה:

- אפשר לפתוח בדיון קצר על דילמת 'עסקת החסות' לפני מעבר לחלקים העיוניים
- בחלק ההתאמה וההשלמה כדאי לוודא שהתלמידים מבחינים בין המושגים השונים לפני המעבר למשימת הכתיבה
- משימת הכתיבה בסגנון בגרות מתאימה לעבודה בזוגות ובדיקה לפי מחוון

דף תרגול: בני חסות – היהודים תחת האסלאם

דף התלמיד/ה עולים חדשים

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

בארצות האסלאם היהודים היו 'בני חסות'. דף זה עוסק בזכויות שלהם, בחובות שלהם, ובשינוי שקרה באלג׳יריה.

מילון קטן:

בני חסות (ד׳ימים)	מעמד של יהודים ונוצרים בארצות האסלאם - הגנה תמורת מס ומעמד נמוך
ג׳זיה	מס גולגולת שבני חסות שילמו
תנאי עומר	רשימת הגבלות על בני החסות: איסור לבנות בתי תפילה, לרכוב על סוס ועוד
עם הספר	כינוי ליהודים ונוצרים באסלאם, בעלי כתבי קודש
קולוניאליזם	שליטה של מעצמה אירופית בארץ אחרת
כי״ח	ארגון יהודי שהוקם בצרפת ב-1860 להגנה על יהודים ולחינוכם
צו כרמיה	צו מ-1870 שהעניק ליהודי אלג׳יריה אזרחות צרפתית

1 חלק א׳ – הבנה בסיסית

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. למה קראו ליהודים 'בני חסות'?

א) כי היו עשירים ב) כי נחשבו 'עם הספר' ג) כי שירתו בצבא השליט ד) כי דיברו ערבית

2. מהו מס הג׳זיה?

א) מס על אדמות ב) מס על סחורות מחו״ל ג) מס גולגולת שהוטל על בני החסות
ד) מס על בתי כנסת

3. מי היה אדולף כרמיה?

א) סולטן עות׳מאני ב) שר המשפטים הצרפתי ומנהיג יהודי ג) רב ראשי של אלג׳יר
ד) קצין צבא בריטי

4. מתי צרפת כבשה את אלג׳יריה?

א) 1830 ב) 1860 ג) 1870 ד) 1800

5. מתי נוסדה כי״ח?

א) 1870 ב) 1830 ג) 1860 ד) 1900

6. מה אסרו תנאי עומר?

א) חובה ללמוד ערבית ב) איסור לרכוב על סוס ג) חובה להתגייס לצבא ד) איסור לעבוד במסחר

2 חלק ב׳ – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בארצות האסלאם היו ליהודים חופש דת ואוטונומיה קהילתית	☐	☐

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
2	ההגבלות על היהודים נאכפו באותו אופן בכל מקום ובכל זמן	☐	☐
3	רעיונות השוויון הגיעו לצפון אפריקה בעיקר מתוך החברה המוסלמית עצמה	☐	☐
4	גם יהודי מרוקו ותוניסיה קיבלו אזרחות צרפתית ב-1870	☐	☐
5	התגובה העוינת לצו כרמיה הייתה בין הסיבות שלא ניתנה אזרחות ליהודי תוניסיה ומרוקו	☐	☐

3 חלק ג׳ – השלמת מילים

השלימו את המילה החסרה.

1. מעמדם של היהודים והנוצרים בארצות האסלאם נקרא _____

2. המס שהוטל על כל גבר בוגר מבני החסות נקרא _____

3. ארגון יהודי שהקים בתי ספר בארצות האסלאם נקרא _____

4. הצו משנת 1870 שהעניק אזרחות צרפתית ליהודי אלג׳יריה נקרא צו _____

5. כינוי ליהודים ונוצרים שקיבלו כתבי קודש לפני האסלאם הוא _____

6. צרפת כבשה את אלג׳יריה בשנת _____

4 חלק ד׳ – התאמה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. ג׳זיה	___	**א.** שליטת מעצמה אירופית בארץ אחרת
2. תנאי עומר	___	**ב.** אזרחות צרפתית ליהודי אלג׳יריה
3. כל ישראל חברים	___	**ג.** מס גולגולת על בני חסות
4. צו כרמיה	___	**ד.** רשימת הגבלות על בני החסות
5. קולוניאליזם	___	**ה.** ארגון יהודי שהקים בתי ספר

5 חלק ה׳ – סדר כרונולוגי

מספרו את השלבים לפי הסדר הנכון (1, 2, 3...).

☐	פתיחת בתי ספר של כי״ח בצפון אפריקה
☐	צו כרמיה - אזרחות צרפתית ליהודי אלג׳יריה
☐	תגובה עוינת לצו ואי-הענקת אזרחות ליהודי תוניסיה ומרוקו
☐	ייסוד חברת כל ישראל חברים בפריז
☐	צרפת כובשת את אלג׳יריה

6 חלק ו' – שאלות פתוחות

ענו בקצרה.

1. ציינו שני יתרונות ושני חסרונות במעמד בני החסות

2. ציינו את שני הגורמים לשינוי במעמד יהודי אלג׳יריה והסבירו כל אחד

3. מה הייתה התוצאה של צו כרמיה עבור יהודי תוניסיה ומרוקו?

כרטיס יציאה

ציינו שתי הגבלות מתוך תנאי עומר

איזה ארגון של יהודי אירופה פעל למען יהודי צפון אפריקה?

השלימו: לפני השינוי היהודים היו ___; השינוי הגיע בזכות ___ ו-___

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀